

СТРУКТУРА, ВИДИ І ФОРМИ МОВЛЕННЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Олена БЄЛЯЄВА

УДК 659.4

Анотація. У статті досліджено структуру, види і форми мовленнєвої комунікації. Диференційовано категорії “комунікація” і “спілкування”, “текст” і “дискурс”. Уточнено сутність понять “комунікативна ситуація”, “комунікативний акт”, “комунікативний намір”, “комунікативна сфера”. Виявлені чинники, які забезпечують ефективність комунікації, і фактори, що зумовлюють перешкоди під час трансляції вербальної інформації.

Ключові слова: мовленнєва комунікація, комунікативний акт, комунікативна ситуація, комунікативний намір, сфера комунікації, розуміння, “шуми”, текст, дискурс.

Поширені нині комунікативні підходи до навчання мови потребують розширення й поглиблення знань з теорії комунікації — міждисциплінарної наукової галузі, розміщеної на перетині таких наук, як філософія, антропологія, лінгвістика, журналістика, педагогіка, психологія, соціологія, що й зумовлює актуальність пропонованого дослідження.

Мовленнєва діяльність, яка здійснюється з метою вирішення соціальних завдань, розглядається як мовленнєва комунікація. Це дозволяє зосередити увагу на вербальній комунікації й відмежуватися не лише від питань біокомунікації, але й комунікації за допомогою інших знакових систем, детально розглянутих у праці Є. Панова [20].

Метою статті є: дослідження структури, видів і форм мовленнєвої комунікації; диференціація категорій “комунікація” і “спілкування”, “текст” і “дискурс”; уточнення сутності понять “комунікативна ситуація”, “комунікативний акт”, “комунікативний намір”, “комунікативна сфера”; виявлення чинників, які забезпечують ефективність комунікації, і факторів, що зумовлюють перешкоди під час трансляції вербальної інформації.

У широкому сенсі мовленнєва комунікація полягає в обміні інформацією, яку визначають як “... вербалізовану передачу вже здобутих, усвідомлених і організованих фактів об’єктивної дійсності [6, с. 184]”. Комунікація у вигляді породження й інтерпретації текстів-інформацій має динамічний характер, оскільки, базуючись на попередньому досвіді й знаннях, у процесі повторення текст-інформація може змінюватися і доповнюватися [14, с. 18]. Являючи собою єдність діяльності, комунікації й пізнання, комунікативні процеси ідентифікуються з комунікативно-когнітивними процесами, які мають власний руховий механізм [10, с. 31; 15, с. 11].

Услід за науковцями [4; 6; 7; 25] вважаємо, що комунікація не тотожна спілкуванню, а є лише однією із його складових (разом з перцепцією й інтеракцією). Перцептивний бік спілкування полягає у процесах сприйняття один одного партнерами по спілкуванню і встановленню на цій основі взаєморозуміння, тобто, перецепція — це взаємодія людей, що припускає певну форму організації спільної діяльності (згода, конкуренція, конфлікт) Інтерактивна сторона полягає в організації взаємодії між індивідуумами, що спілкуються, тобто в обміні не лише знаннями й уміннями, але й діями [4, с. 22].

Використовуючи кібернетичний метод функціональних аналогій, ученими було створено загальну модель комунікативної системи, у структурі якої (з певними варіаціями) виокремлюються такі компоненти: повідомлення (текст) — усвідомлена й відповідним чином (за допомогою мови/інших семіотичних систем) закодована інформація; “відправник” (“продуцент”/“джерело”/“адресант”) — особа (група осіб), яка формує зміст і структуру інформації, що передається; комунікативні засоби — функціональні органи людини й матеріальні об’єкти, за допомогою яких здійснюється кодування, трансляція, переробка й декодування інформації; канал зв’язку/маршрут — аудіо-вербальний, техніко-аудіо-вербальний, візуально-вербальний, техніко-візуально-вербальний, кінетико-тактильний, візуальний; “отримувач” (“реципієнт”/“адресат”) — особа (група осіб/частина суспільства/суспільство в

цілому), яка приймає інформацію і виявляє відповідну реакцію, що визначає результативність комунікації [6; 7; 10; 12; 23; 25; 26].

Дослідження комунікативних процесів неможливе без звернення до поняття “комунікативна ситуація”. Згідно з визначенням Л. Сахарного, комунікативна ситуація — це “сукупність факторів, які зумовлюють можливість і характер комунікативного акту [23, с. 114]”. Беручи до уваги, що кожний одноразовий комунікативний акт (КА) уможлиблюється внаслідок величезної кількості інших КА, які передували йому, та під час яких учасниками конкретного акту й були засвоєні мова і правила її використання [23, с. 115—116], КА визнається основним структурним елементом комунікації.

Характерна особливість комунікації полягає в тому, що метою будь-якого КА є намір (інтенція) одного учасника КА вплинути на іншого шляхом здійснення мовленнєвої дії. З огляду на те, що усі мовленнєві дії (мовленнєві вчинки) представлено чотирма основними класами або комунікативними типами: розповіддю, запитанням, спонуканням і вигуком — “жодних інших мовленнєвих дій за їхнім комунікативним типом людина не здійснює [1, с. 58]”, мовленнєвий вплив виявляється не лише у разі спонукання або наказу.

Мовленнєві дії мають ієрархічну структуру, поділяючись на види, підвиди etc. Кожний тип, вид, підвид, варіант мовленнєвої дії характеризується своєрідними лексичними характеристиками й інтонаційною будовою. Зокрема інформативний тип мовленнєвої дії презентовано такими видами, як: власне розповідь, повідомлення, найменування, об'ява, перерахування, репліка. У свою чергу, підвидами повідомлення є доповідь, рапорт, донесення, а варіантами доповіді — наукова доповідь, агітаційна тощо.

КА передуює комунікативний намір, що існує у формі комунікативного завдання. Беручи до уваги, що нині спостерігається певна невизначеність щодо сутності термінів “комунікативний намір”, “комунікативна інтенція”, “комунікативна ціль”, “комунікативна мета”, зробимо спробу уточнити сутність цих понять. З огляду на те, що “інтенція” — запозичений варіант, а “намір” — автохтонний, на нашу думку, існують усі підстави вважати терміни

“комунікативний намір” і “комунікативна інтенція” абсолютними синонімами. Отже, комунікативний намір/комунікативна інтенція — це “бажання вступити у спілкування з іншою особою [4, с. 54]” або “усвідомлений мотив спілкування [12, с. 26]”. Комунікативну мету розуміємо як обмін інформацією для забезпечення пізнавальних, соціальних, професійних та інших потреб.

З огляду на характер взаємовідношень між учасниками (соціальних та інших ролей) комунікація поділяється на офіційну й неофіційну. Комунікативні умови зумовлюють диференціацію розмовного і книжного мовлення. За способом оформлення висловлювання комунікація може відбуватися в усній чи писемній формі. Залежно від кількості комунікативних партнерів розрізняють міжособистісну (два учасника), групову (дискусія, доповідь, навчальне заняття), масову (преса, радіо, телебачення) комунікації.

Урахування факту наявності/відсутності трансформації у процесі комунікації дозволило О. Казарцевій [12] виокремити такі принципово різні види комунікації як міжособистісну й метамовну. Перша не призводить до змістових трансформацій у свідомості адресата, друга обов'язково її викликає. На думку дослідниці, другий вид комунікації переважає у навчальному процесі.

Оскільки комунікативні завдання вирішуються у межах певних просторово-часових координат, зупинимося більш детально на таких поняттях як “комунікативний час” і “комунікативний простір”. Проблема комунікативного часу пов'язана з питаннями часової віддаленості під час проходження інформації від джерела до адресата. До основних параметрів комунікативного простору належать щільність і протяжність [6]. Щільність комунікативного простору зумовлена тим, що взаємодія агентів соціального комунікативного простору (окремих осіб, соціальних груп, соціальних інститутів) характеризується різною інтенсивністю й кількістю цих взаємодій, внаслідок чого соціальний комунікативний простір є гетерогенним утвором. Протяжність комунікативного простору зумовлено такою характеристикою комунікації, як контактність/дистантність, яка впливає на вибір стратегії і засобів комунікативної взаємодії. Інакше кажучи, будучи соціально-

психологічним середовищем, яке впливає на суб'єктів комунікації за допомогою таких характеристик інформації як її цінність, новизна тощо [7], комунікація відбувається, незважаючи на просторову або часову віддаленість агентів.

До базових понять теорії комунікації належить поняття “комунікативна сфера”. У науковій літературі представлено різні класифікації комунікативних сфер. Так, за А. Щукінім [26] усе розмаїття комунікативних сфер може бути зведене до професійно-виробничої, навчально-професійної, побутової, соціально-культурної, суспільно-політичної — так званих “сфер першого порядку”. У свою чергу сфери першого порядку поділяються на сфери другого порядку або підвиди, наприклад, підвидом навчально-професійної сфери є навчально-наукова сфера.

Інші автори виокремлюють сферу особистих інтересів (приватне життя); публічну (виконання різноманітних і різноцільових видів діяльності); професійну (виконання посадових або професійних обов'язків), освітню (участь у організованому навчальному процесі) [11]; ділову, спеціальну, політико-ідеологічну, естетичну сфери [5]; родинну, психологічну, соціальну, навчальну та навчально-професійну сфери [17].

На нашу думку, найбільш повною є класифікація І. Міхалкіної [19], в основу якої покладено принцип поєднання спілкування та діяльності (див. табл.).

Таблиця

Сфери і підсфери спілкування

№	Сфера спілкування	Підсфери спілкування 1 рівня
I	Сфера повсякденного спілкування	1. Побутово-повсякденна підсфера 2. Побутово-ділова підсфера
II	Соціально-культурна сфера спілкування	1. Підсфера художньо-літературної творчості 2. Підсфера театральної й кінематографічної творчості
III	Політико-ідеологічна	1. Суспільно-політична підсфера

	сфера спілкування	2. Підсфера релігії
IV	Сфера професійного спілкування	1. Науково-професійна підсфера 2. Навчально-професійна підсфера 3. Підсфера виробництва 4. Підсфера державно-правового регулювання і контролю 5. Підсфера комерції

З огляду на те, що “основна мета і сенс будь-якого комунікативного процесу — бажання бути зрозумілим своїм партнером, що передбачає необхідність адресата максимально повно і точно донести свої інформацію, знання і досвід [22, с. 39]”, показником ефективності комунікації є розуміння. Ефективність визначають як кількість інформації, що передається через канал зв’язку за одиницю часу [23, с. 19]. Розуміння забезпечується такими шляхами: а) використання комунікантами спільних знакових систем, що гарантує адекватність кодування і декодування інформації; б) передбачення й подолання комунікативних бар’єрів і труднощів, зумовлених мотиваційно-операційними, національно-культурними, соціально-груповими соціально-психологічними відмінностями учасників комунікації; в) урахування індивідуально-психологічних характеристик суб’єктів комунікації, рівня сформованості комунікативних навичок і вмінь, рівня попереднього лінгвістичного і лінгвістичного досвіду комунікантів; г) мінімізації викривлення (перекручування), або втрати (витоку) інформації через “шуми” каналу зв’язку.

Оскільки у процесі комунікації неминуче відбувається втрата інформації, зупинимося саме на останньому пункті — так званих “шумах”. “Шумом” називають будь-яку перешкоду, що виникає під час передачі повідомлення [24]. У разі трансляції інформації через техніко-аудіо-вербальний або техніко-візуально-вербальний канали “шуми” виникають внаслідок різноманітних порушень чи збоїв у роботі устаткування. Зазначимо, що синонімічним до терміна “шуми” є термін “ефект змістовних ножиць”, яким Т. Дрідзе позначає

“виникнення “семіотичного вакууму”, викликаного неспівпадінням змістовних “фокусів” мовлення у процесі спілкування [19, с. 181]”.

Чинники, які зумовлюють перешкоди під час трансляції вербальної інформації, можуть бути згруповані таким чином: лінгвістичні, екстралінгвістичні, паралінгвістичні [4; 6]. Перша група перешкод пов’язана з відсутністю на тому чи іншому етапі вироблених кодів для різних типів повідомлень, недостатнім засвоєнням певного коду, такими характеристиками мовлення як точність, грамотність, логічність, об’єм словника. Друга група шумів зумовлена обмеженим запасом знань “реціпієнта” у предметній галузі, “статутною роллю” учасників комунікації — перевантаженням невідомими сигналами внаслідок належності учасників комунікації до різних соціальних, політичних, релігійних, професійних груп, а також вікових і гендерних характеристик. До третьої групи віднесені акустико-вимовні індивідуальні властивості мовлення “продуцієнта”, які ускладнюють декодування повідомлення “реціпієнтом” — зокрема патології та недоліки мовлення, занадто високий/повільний темп мовлення, його аритмічність, неправильна інтонаційна або акцентна оформленість.

За Л. Виготським, під час декодування писемного мовлення, найбільш багатослівної, точної та розгорнутої форми мовлення, максимально орієнтованої на зрозумілість, “шумами” виступають графічні й орфографічні помилки, неправильна розбивка на абзаци, порушення локальної або глобальної цілісності мовленнєвого твору тощо [9, с. 223].

Основною одиницею комунікації або об’єктивованим ланцюгом між учасниками КА є текст (повідомлення) [5; 10, с. 20; 23, с. 120]. У широкому значенні під текстом розуміють об’єднану за змістом послідовність будь-яких знаків, а не лише вербальних.

Сучасні текстові дослідження характеризуються різноплановістю, внаслідок чого з точки зору інформації, яка у ньому міститься, текст — це інформаційна єдність; з точки зору психології текст — продукт мовленнєво-мисленнєвої діяльності суб’єкта; з прагматичної позиції текст — матеріал для

сприйняття, інтерпретації [5]. Услід за Т. Дрідзе розглядаємо текст як комунікативну одиницю, ієрархічно співвіднесену з категоріями висловлювання й семантико-змістовного (комунікативного) блоку [10, с. 20].

Не будучи пов'язаним із уявленнями про конкретну мову, текст становить собою комунікативну одиницю, яка характеризується універсальністю, інваріантністю, неможливістю бути зведеною до моделі системи конкретної мови. Саме ці якості, на думку дослідниці, уможливають переклад текстів з однією мови іншою зі збереженням усієї втіленої в них ієрархії комунікативно-пізнавальних програм [10, с. 52].

У цьому контексті статус тексту не визначається його розмірами, внаслідок чого текст може бути представлений будь-якими синтаксичними структурами мови — від мінімальної (однослівне речення) до максимальної (надфразова єдність) — за умови наявності інтонаційної, графічної і синтаксичної оформленості, заданої мовної системи й обов'язкової для усіх користувачів, зв'язності, але, насамперед, цілісності [10; 23]. Внаслідок зазначеного вище, поширене визначення тексту як письмово зафіксованої й структурно оформленої послідовності мовних одиниць (фраз та їхніх об'єднань) [27, с. 47], забезпечує потреби дослідників у галузі лінгвістики тексту, але не відповідає сутності комунікативно орієнтованих досліджень.

З огляду на те, що нині поняття “текст” нерозривно пов'язане з поняттям “дискурс”, коротко спробуємо розглянути, як корелюються ці категорії. Для цього надамо декілька визначень дискурсу: дискурс — актуалізований текст [26]; дискурс — це текст у сукупності з екстралінгвальними, прагматичними, соціокультурними факторами [2; 5; 8]; дискурс — це складне комунікативне явище, яке включає, окрім власне лінгвальних (тексту), екстралінгвальні фактори (знання про світ, настанови, цілі адресата), необхідні для розуміння тексту [13, с. 8]; дискурс — це засіб побудови тексту у певних ситуативних обставинах у процесі усного або писемного спілкування [18, с. 37]. Отже, дискурс не лише пов'язаний із оперуванням певними знаннями та їхньою трансляцією, але й, що найголовніше, із створенням нових знань.

На думку С. Рибачок, текст і дискурс є різними модусами існування мови, які співвідносяться між собою як загальне й часткове: “дискурс є когнітивно-комунікативним середовищем, у якому втілюються всі суттєві досягнення (епістемічні, фахові, професійні, етноспецифічні, психологічні, культурно-мовленнєві тощо) певної лінгвокультурної спільноти в певній галузі діяльності, що матеріалізується у вигляді висловлювання, надфразової єдності та тексту” [21, с. 5]. Таким чином, існують усі підстави стверджувати, що одна із визначальних характеристик дискурсу — антропоцентричність.

Адекватність кодування/декодування інформації безпосередньо пов’язана із таким явищем як розуміння. Не дивлячись на те, що розуміння завжди знаходиться у безпосередньому зв’язку з мовою, що природно витікає з її комунікативної функції, особливого значення у процесі комунікації набуває ототожнення змісту — прирівнювання мовних знаків до саме тих контекстуальних значень, які були відібрані продуцентом [12, с. 35].

З точки зору когнітивістики розуміння завжди пов’язане з “індивідуальним когнітивним простором” індивідуума, утвореного трьома типами прецедентних феноменів: соціумно-прецедентних, національно-прецедентних, універсально-прецедентних [16]. Отже, успішна реалізація КА можлива лише за умови адекватного розуміння комунікантами один одного, тобто за наявності в них спільних когнітивних структур. При цьому чим більше спільних когнітивних структур у комунікативних партнерів, тим успішніший процес комунікації.

Таким чином, розуміння, тобто “дешифрування” значною мірою здійснюється завдяки наявності екстралінгвальних факторів, тобто з опорою на інформацію, яку комунікант отримує з них у тому ж об’ємі, в якому він отримує цю інформацію з власних мовних компонентів мовленнєвого твору [3, с. 31]. Втім, зазначене vs. не означає а priori, що продуцент і реціпієнт обов’язково перебувають на одному рівні інформованості, хоча вони й мають певний обсяг знань, який уможливорює розуміння й обробку наданої інформації.

Як підсумок:

- мовленнєва комунікація — це мовленнєва діяльність, яка здійснюється з

метою вирішення соціальних завдань, при цьому комунікація не тотожна спілкуванню, а є лише однією із його складових (разом з перцепцією й інтеракцією);

- структурний елемент комунікації — комунікативний акт, якому передують комунікативний намір, що існує у формі комунікативного завдання — зумовленої суспільною необхідністю вимоги здійснення комунікативної дії з метою досягнення комунікативної мети; характеристиками комунікативних завдань є комунікативний час і комунікативний простір;

- вирішення комунікативних завдань під час комунікативного акту детерміновано тим видом екстралінгвальної діяльності, у процесі якої реалізується комунікативна дія і комунікативні потреби, зумовлені цією дією;

- результативна комунікація можлива за умови адекватного сприйняття повідомлення і подолання різноманітних комунікативних бар'єрів, які перешкоджають ефективності комунікативних процесів;

- основна одиниця комунікації — текст, вербальні одиниці якого представлені різними синтаксичними структурами мовної системи;

- у сукупності з екстралінгвальними, комунікативними, соціокультурними чинниками, текст є основною одиницею дискурсу.

Література

1. *Артемов В.А.* Психология обучения иностранным языкам / В.А. Артемов. — М. : Просвещение, 1969. — 279 с.
2. *Барсукова М.И.* Медицинский дискурс: стратегии и тактики речевого поведения врача : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / М.И. Барсукова. — Саратов, 2007. — 21 с.
3. *Бархударов Л.С.* Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода / Леонид Степанович Бархударов. — М. : Международные отношения, 1975. — 239 с.
4. *Бутенко Н.Ю.* Комунікативні процеси у навчанні : [підручник] / Наталія Юріївна Бутенко. — К. : КНЕУ, 2004. — 383 с.
5. *Валгина Н.С.* Теория текста : [учебн. пособ.] / Нина Сергеевна Валгина. — М. : Логос, 2004. — 280 с.
6. *Василик М.А.* Основы теории коммуникации : [учебник] / М.А. Василик, М.С. Вершинин, В.А. Павлов и др. / под ред. проф. М.А. Василика. — М. : Гардарики,

2006. — 615 с.
7. *Волкова А.А.* Психология и педагогика / А.А. Волкова, Л.В. Димитрова. — [2-е изд.]. — Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. — 249 с.
 8. *Вострова С.В.* Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англомовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04 / Вострова Світлана Володимирівна. — К., 2003. — 192 с.
 9. *Выготский Л.С.* Мышление и речь / Лев Семенович Выготский. — [5-е изд., испр.]. — М. : Издательство “Лабиринт”, 1999. — 352 с.
 10. *Дридзе Т.М.* Язык и социальная психология : [учебн. пособ. для фак. журнал. и филол. фак. ун-тов] ; под ред. проф. А. А. Леонтьева / Тамара Моисеевна Дридзе. — М. : Высшая школа, 1980. — 224 с.
 11. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання : [наук. ред. укр. вид. д.пед.н., проф. С. Ю. Ніколаєва]. — К. : Ленвіт, 2003. — 273 с.
 12. *Казарцева О.М.* Культура речевого общения: теория и практика обучения : [учебн. пособ.] / Ольга Митрофановна Казарцева. — [2-е изд.]. — М. : Изд-во “Флинта”, Изд-во “Наука”, 1999. — 496 с.
 13. *Караулов Ю.Н.* От грамматики текста к когнитивной теории дискурса : Вступительная статья / Ю.Н. Караулов, В.В. Петров // Т. А. ван Дейк. Язык. Познание. Коммуникация. — М.: Прогресс. — 1989. — С. 5—11.
 14. *Коккота В.А.* Лингводидактическое тестирование : [научн.-теорет. пособ.] / Вольмар Александрович Коккота. — М. : Высшая школа, 1989. — 127 с.
 15. *Колшанский Г.В.* Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения / Геннадий Владимирович Колшанский // Иностранные языки школе. — 1985. — № 1. — С. 10—14.
 16. *Красных В.В.* Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и в коммуникации / Красных В. В., Гудков Д. Б., Захаренко И.В., Багаева Д. В. // Вестник Московского университета. Сер. 9. Филология. — 1997. — № 3. — С. 62—77.
 17. *Мацько Л.І.* Культура української фахової мови : [навч. посіб.] / Л.І. Мацько, Л.В. Кравець. — К. : ВЦ “Академія”, 2007. — 360 с.
 18. Мильруд Р.П. Актуальные проблемы методики обучения иностранным языкам за рубежом / Р.П. Мильруд // Иностранные языки в школе. — 2004. — № 3. — С. 34—40.
 19. Михалкина И.В. Многоуровневая система обучения и сертификационного контроля

- по русскому языку как средству делового общения: основные концептуальные положения / И.В. Михалкина // Лингводидактический поиск на рубеже веков: Юбилейный сборник. — М. : Информац.-учебн. центр Гос. ИРЯ им. А.С. Пушкина, 2000. — С. 138—154.
20. Панов Е.Н. Знаки, символы, языки / Евгений Николаевич Панов. — [2-е изд., доп.]. — М. : Знание, 1983. — 248 с.
21. Рибачок С.М. Термінологічна лексика як засіб когезії англomовного економічного тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / С.М. Рибачок. — Запоріжжя, 2005. — 23 с.
22. Садохин А.П. Компетентность или компетенция в межкультурной коммуникации / А.П. Садохин // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. — 2007. — № 3. — С. 39—56.
23. Сахарный Л.В. Введение в психолінгвістику : Курс лекцій / Леонид Волькович Сахарный. — Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. — 184 с.
24. Солсо Р.Л. Когнитивная психология / Р.Л. Солсо; [пер. с англ. / под общ. ред. В.П. Зинченко, научн. ред. А.И. Назаров]. — М. : Изд. “Тривола”, “Либерея”, 2002. — 600 с.
25. Устемиров К. Профессиональная педагогика / Устемиров К., Шаметов Н.Р., Васильев И.Б. — Алматы : ТОО “Акнур и Ке”, 2005. — 432 с.
26. Щукин А.Н. Лингводидактический энциклопедический словарь : более 2000 единиц / Анатолий Николаевич Щукин. — М. : АСТ•Астрель•Хранитель, 2007. — 747 с.
27. Язык и стиль научной литературы. Теоретические и прикладные проблемы : [сб. научн. труд. / ред. Цвиллинг М.Я. и др.]. — М. : Наука, 1977. — 296 с.

***Аннотація.** В статтє дослідовані структура, види і форми речевої коммунікації. Дифференційовані категорії “коммунікація” і “общение”, “текст” і “дискурс”. Уточнена сутність понять “коомунікативна ситуація”, “коммунікативний акт”, “коммунікативне намерення”, “коммунікативна сфера”. Раскрыты причины, обеспечивающие эффективность коомунікації, і фактори, породжають помехи в процесі трансляції вербальної інформації.*

***Ключевые слова:** речева коммунікація, коммунікативний акт, коммунікативна ситуація, коммунікативне намерення, сфера коммунікації, розуміння, «шуми», текст, дискурс.*